

Hazırlayan: İzzettin ARTOKÇA

gana

CUMHURİYETİ

2012

T. C. Akra Büyükelçisi Aydın NURHAN'ın katkıları ile.

İÇİNDEKİLER

<u>1. COGRAFYA</u>	1
<u>1. EKONOMİ</u>	3
<u>A.TARİH</u>	6
<u>A. SİYASET</u>	11
<u>1. DIŞİLİŞKİLER</u>	15
<u>1. TOPLUMSAL YAPI</u>	17

GANA RAPORU

I. COĞRAFYA

A. Genel Bilgiler

Gana Cumhuriyeti, doğusunda Togo Cumhuriyeti, batısında Fildişi Sahilleri, kuzeyinde Burkina Faso ve güneyinde Atlas Okyanusu ile Afrika'nın batısında yer alır. 238.537 km²'lik yüzölçümüne sahip olan Gana'nın, komşularıyla 2.094 km'lik kara sınırı vardır. Gana'nın; Togo ile 877 km, Fildişi Sahilleri ile 668 km, Burkina Faso ile 549 km uzunluğunda sınırı bulunmaktadır. Ülkenin Gine Körfezi'ne olan kıyı şeridinin uzunluğu ise 539 km'dir.

B. Fiziki Yapı

Şeklen kabaca bir dikdörtgene benzetebileceğimiz Gana'da başlıca iki plato vardır. Bunlardan birisi en yüksek noktası 900 mt. olan ve kuzeydoğu-güneybatı istikametinde uzanan Togo-Akwapim Tepeleri iken diğeri de en yüksek noktası 600 mt. Olan ve kuzeybatı-güneydoğu cihetinde uzanan Ashanti-Kwhau Tepeleridir. Togo Akwapim Tepeleri ve deniz arasında Akra Ovaları yer alır.

Gana'daki başlıca nehirler Beyaz Volta, Kara Volta, Tano ve Ankabro nehirleridir. Gana'nın en büyük nehri, kolları Beyaz Volta, Kara Volta, Daka ve Oti ile, Gana'nın büyük bir bölümünü sulama özelliğine sahip Volta Nehri'dir. Volta Nehri üzerinde, 8.480 km²'lik bir alanı kaplayan Akosombo Baraj Gölü, dünyanın en büyük yapay gölü olma hususiyetine sahiptir. Akosombo Baraj Gölü 1965 yılında inşa edilmiştir. Barajın en kuzeyi ile en güneyi arasındaki mesafe 520 km. kadardır.

Gana'nın kıyı kesimlerinde, arkası bataklıklar ve kayalıklarla kesilen, alçak ve kumlu sahiller bulunur. Bataklıklar ve lagünlerin kıyı kesimlerine uzaklığı sadece 30 km. civarındadır. Bataklıkların ve lagünlerin hemen arkasından az yükselteli tepeler hâkim olmaya başlar.

Kıyı kesimlerinin, kakao, yeraltı kaynakları ve kerestenin kaynağı olan, batısında ise sahilden başlayıp batı sınırınının 300 km'ye yakın bir şeridi boyunca ormanlık araziler hâkimdir. Bu ormanlık arazilerin kuzey kesimlerinde ise daha kuzeydeki parklar bölgesine dek uzanan çalılıklar başlar.¹

A. İklim ve Çevre

Gana'da genel olarak tropikal iklim hâkimdir. Ülkedeki sıcaklık ortalamaları 21-32°C arasında değişmektedir. Gana'nın kuzeyindeki savan bölgelerinde, güneydeki serin ve nemli muson rüzgârlarının etkisi altındaki kıyı şeridinde nispetle büyük iklim farklılıkları oluşmaktadır. Kuzeydeki savan bölgeleri, dönemlik olarak, Büyük Sahra'dan esen, sert, kuru ve sıcak toz taşıyan Harmattan rüzgârlarının da etkisi altında kalır. Harmattan rüzgârları ile muson rüzgârlarının Gine Körfezi üzerinde karşılaştığı dönemlerde, Harmattan rüzgârlarının getirdiği hava akımının muson rüzgârlarına üstünlük sağladığı durumlarda ülkede kurak bir iklim görülürken, muson rüzgârlarının getirdiği hava akımının Harmattan rüzgârlarına üstünlük sağlaması durumunda ise yağışlı bir iklim görülür.

Marttan hazirana ve eylülde ekime dek süren iki yağış dönemi bulunmaktadır. En sıcak aylar mart ve nisan ayları olup, bu aylarda sıcaklık 35 °C'ye kadar yükselmekte ve çok yüksek nem oranı, sıcaklığı bunaltıcı hale getirmektedir.

Ülkede en yağışlı ay ise hazirandır. Ülkede haziran ayında düşen ortalama yağış miktarı 178 mm'dir. En fazla yağış ülkenin güneybatısına düşmektedir. Ülkenin güneybatısı yağış ortalamasının en yüksek olduğu bölge olmasına rağmen, güneydoğu kesimi yarı kurak bir iklime sahiptir. Yağış miktarı 0,8 metredir.

Kıyı kesimlerle iç kesimler arasında sıcaklık ortalamalarında bariz farklılıklar göze çarpmaz. Kıyı kesimlerinde 26°C olan senelik sıcaklık ortalaması, iç kesimlerde 29°C civarında olur. Sıcaklığın en yüksek olduğu dönem şubat ve nisan ayları arasındadır. Yıllık yağış ortalaması bölgelere göre 1000 mm ile 2000 mm arasında değişmektedir.

Gana'da en serin ay, ülkenin kuzeyi dışında, ocak ayıdır. Ülkenin kuzey kesimlerini etkisi altına alan kuraklık, tarımsal faaliyetleri etkiler. Bunun yanında ormanların yok olmaya başlaması, aşırı otlatma, erozyon, yabanî hayvanların yok edilmesi, su kirliliği, içme suyuna erişememe Gana'daki önemli çevresel problemlerden sayılmaktadır.

Gana'nın taraf olduğu çevre antlaşmaları şunlardır: Biyoçeşitlilik Sözleşmesi, İklim Değişikliği Sözleşmesi, Kyoto Protokolü, Çölleşme Anlaşması, Nesli Tükenmekte Olan Türler Anlaşması, Çevre Değişikliği Sözleşmesi, Tehlikeli Sular Anlaşması, Deniz Hukuku Sözleşmesi, Ozon Tabakasının Korunması Anlaşması, Gemi Kirliliğinin Önlenmesi Anlaşması, 1983 Tropikal Kereste Sözleşmesi, 1994 Tropikal Kereste Sözleşmesi ve Sulak Alanlar Anlaşması.

¹ The Universal Library, Volume Six, London,1969

D. Bitki Örtüsü

539 km'lik bir kıyı şeridine sahip olan Gana'nın sahil şeridinde hâkim bir şekilde sedir ağaçları görülmekle birlikte çalılıklar, çayırıklar ve bataklık bitkileri görülür. Ülkenin batı ve orta kesimlerinde kereste olarak kullanılan, Baobap Afrika maunu ve sapel gibi iri gövdeli ağaçlarla dolu tropikal ormanlar görülür. Gana'nın kuzey kısımları kurak savanlarla kaplıdır. Gana'nın, ülkenin %34'lük bölümüne tekabül eden güneybatısı geniş ormanlarla kaplıdır ve kereste üretimi ve keresteden mütevellit faaliyetler açısından adeta bir hazine hükmündedir.

1. EKONOMİ

A. Genel Bilgiler

Gana Cumhuriyeti'nin para birimi Cedi (GHC)'dir. 1 Cedi 100 pesewa'ya mukabil gelir. Banknot olarak 1.000, 2.000, 5.000, 10.000 ve 20.000 Cedi (GHC), madenî para olarak ise 10, 20, 50, 100 ve 200 Cedi (GHC) ve 50, 100, 200 ve 500 pesewa bulunur. Gana ekonomisi özellikle son çeyrek asırda, piyasa ekonomisine geçilmesi ile birlikte oldukça güçlenmiştir. 2011 yılı sonunda Gana'nın gayrisafi milli hâsılası 40 milyar dolara yaklaşmıştır. Satın alma gücü paritesine göre 74,77 milyar dolarlık gayrisafi milli hâsılaya sahip olan Gana, bu alanda dünyada 81. Sırada yer almaktadır. Gayrisafi milli hâsılanın yarısından fazlasını "hizmet" sektöründen elde edilen gelirler oluştururken, % 28'inden fazlasını "tarımsal" gelirler, %21'lik dilimini ise "sanayi" sektöründen elde edilen gelirler oluşturmaktadır. 2011 rakamlarına göre, Gana'da, kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsıla 1,240 dolardır.

Bu alanda dünya sıralamasında gerilerde bulunan Gana, 2011'de sergilediği %14,5'lik büyüme ile Afrika'nın ekonomik olarak en çok büyüyen ülkesi konumundadır. Buna rağmen ülke nüfusunun %25 civarındaki bölümü, yoksulluk sınırının altında hayatını idame ettirme mücadelesi vermektedir. Bu oranın 2000'li yılların başında %40'lara ulaştığını göz önüne alırsak, kayda değer bir ilerlemenin sağlandığını belirtmemiz gerekir. Enflasyonda ise özellikle 2009 sonundan 2010 sonuna dek gerçekleştirilen %50'lik düşüş sayesinde enflasyon hâlihazırda tek haneli rakamlarda seyretmektedir ve 2011'de %9 olarak gerçekleşmiştir.

Gana, Batı Afrika ülkelerinin kişi başına üretiminin iki katı kadar kişi başına üretim yapmaktadır. Ülkenin dış borcu 7,779 milyar doları bulmuştur. Gana'da ekonomi politikaları, kamu harcamalarının verimli kullanılması, kamu gelirlerinin artırılması, iş ve yatırım imkânlarının genişletilmesi, özel sektörlerin desteklenmesi, kredi kullanım imkânlarının artırılması, altyapı yatırımlarına öncelik verilmesi, yoksulluğun giderilmesi, ihracatın artırılması ve yeraltı kaynaklarından sağlanan gelirlerinin artırılması ana eksenlerinde düzenlenmektedir.

Ekonomik yönden Sahraaltı Afrikasının en gelişmiş ülkelerinden birisi olarak sayılabilecek Gana, 1983 yılından beri IMF ve Dünya Bankası desteği ile kapsamlı bir ekonomik gelişme programı izlemektedir. Makroekonomik dengesizliği azaltmak ve yapısal reformlar yapmak üzere hazırlanan program çerçevesinde, Gana’da malî disiplin kurulmuş, döviz kuru serbestisi ve finans sektöründe liberalizasyon sağlanmıştır. Gana’nın Dünya Bankası ve IMF ile ilişkileri, dış ticaret açığının azaltılması ve enflasyonun düşürülmesi, malî disiplinin ve istikrarın sağlanmasına yönelik çalışmalarla, özellikle 2009’da yaşanan malî bunalımdan sonra artarak devam etmektedir. 2010’da, Gana, Dünya Bankası’ndan 300 milyon dolarlık finansal yardım almıştır.

Ekonomik kalkınmasını sağlamak isteyen Gana, özelleştirme programlarına da büyük önem vermektedir. Son yıllarda Gana hükümeti tarafından özelleştirilen ya da özelleştirilmesi düşünülen kuruluşlar; en önemli elektrik üretim ve dağıtım şirketi olan Volta Nehir İşletmesi, Greater Accra bölgesine hizmet veren Gana Su Şirketi, ülkenin tüm rafine petrol ürünlerini üreten Tema Petrol Rafinerisi, elektrik dağıtımının önemli kuruluşlarından olan Gana Elektrik Şirketi mevduat büyüklüğü bakımından en büyük ticarî banka olan Gana Ticaret Bankası (GCB)’dır. Dünya Bankası’nın “Doing Business 2012” başlıklı raporuna göre Gana, iş ortamı kolaylığı bakımından dünyada 63., Batı Afrika’da ikinci sırada yer almıştır.

Kalkınma için yabancı yatırımcıya ihtiyaç duyan Gana, yatırımcılar için çeşitli avantajlara sahiptir. En önemli avantajları; resmî dilinin İngilizce olması ve ABD, AB ülkeleri ve ECOWAS ülkelerine kotasız giriş izni vermesidir. Bununla birlikte demokrasiyi oturtmuş olmanın verdiği istikrarlı siyasal hayat, serbest piyasa koşulları, gelişen ve genişleyen borsa, rekabetçi işgücü ve altyapı çalışmalarına önem verilmesi Gana’yı yatırım açısından avantajlı bir konuma getirmektedir. Gana; Birleşik Krallık, Hollanda, Almanya, Malezya, Çin, Danimarka ve İsveç ile yatırım yardımı ve koruması hususunda anlaşmalar imzalamıştır.

A.Tarım

Ülke gelirlerinin % 28’den fazlasını tarımsal gelirlerin oluşturduğu Gana’da, kakao üretimi tarımsal gelirlerin içinde en geniş yere sahip olan tarımsal üründür. Dünyanın kakao üreten beş ülkesinden biri olan Gana, % 40’lık üretimiyle dünyanın en büyük kakao üreticisi konumundaki Fildişi Sahilleri’nin ardından %15’lik üretimiyle ikinci büyük kakao üreticisi olmasına rağmen, yabancı şirketlerin kakao üretim alanları üzerindeki güçlü nüfuzlarının yasalarla da desteklenmesi neticesinde, olması gerekenden daha düşük bir miktarda kazançla sahip olmaktadır. Kakao, Gana’nın sosyal ve siyasal tarihinde etkili bir aktördür. Gana’da kakao üretim alanları için kabileler arasında mülkiyet sorunları ortaya çıkmış, bunun yanında kabile içi mücadeleler de doruk noktasına çıkmıştır.

Gana’nın başlıca tarımsal ürünleri kakao, pirinç, manyok, yer fıstığı, mısır, shea fıncığı, muz, kereste olmakla birlikte, bunların yanında meyve olarak portakal, limon, üzüm, ıhlamur, mango, zencefil, muz, avokado, ananas ve guava; sebze olarak domates, biber, bamya, fasulye ve patlıcan geniş ölçekte yetiştirilmektedir.

Gana'da çalışan nüfusun %50'sinden fazlası tarım sektöründe istihdam edilmiş durumdadır. Uluslararası piyasaların etkilerine oldukça açık bir sektör olan tarım sektöründe çeşitliliği sağlamak amacıyla birçok çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla Gana, 2006 yılında Millenium Challenge Corporation (MCC) ile mukavele imzalamıştır.

A. Hayvancılık

Bir Afrika ülkesi olmanın kazandırdığı bir hazine olarak Gana da, diğer Afrika ülkeleri gibi birçok yabancı hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır. Zaman içerisinde ormanların tahrip edilmesi neticesinde, türlerde azalma olduğu söylenebilir. Pek çok kuş türünün yanı sıra, sürüngenler, maymunlar, antiloplar, leoparlar, yaban sığırları ve Afrika filleri hazinenin eşsiz parçalarını oluşturmaktadır. Geçimi sağlamaya yönelik büyükbaş hayvan besiciliği, uyku hastalığının da müsebbibi olan çeçe sineklerinin çokluğundan ötürü sekteye uğramaktadır. Bu nedenle ülkenin güneyindeki sığır çiftlikleri kapanmak zorunda kalmıştır ve günümüzde Akra Vadisi'nde sığır besiciliği yapılarak, küçükbaş hayvan besiciliği de Gana'da önemli geçim kaynaklarından sayılır. Gana'nın her bölgesinde koyun ve tavuk besiciliğine rastlanır, öyle ki Gana, tavuk eti ve yumurta ihracatçısı konumundadır. Gana, balıkçılık alanında Atlas Okyanusu'nun zengin kıyılarından yararlanmaktadır.

A. Ticaret

Yıllık 10 milyar dolardan fazla ihracat yapan Gana'nın, 2010 sonlarında petrol üretimine başlamasıyla bu miktarın artacağı tahmin edilmektedir. Gana'nın başlıca ihracat kalemlerini altın, kakao, kereste, ton balığı, boksit, alüminyum, manganez cevheri, elmas ve kültür bitkileri oluşturmaktadır. Gana'nın, ürünlerini ihraç ettiği başlıca ülkeler sırasıyla Hollanda, Büyük Britanya, Fransa, ABD, Ukrayna ve Belçika'dır. Yıllık 11 milyar dolardan fazla ithalat yapan Gana'nın başlıca ithalat kalemleri yatırım malları, petrol ve gıda maddeleridir. Gana'nın başlıca ithalat ortakları Çin, Nijerya, ABD, Fildişi Sahilleri, Büyük Britanya ve Fransa'dır. Akra bölgesindeki en önemli ticarî faaliyet sayılabilecek elmas ticareti ve bu ve diğer bölgelerdeki altın ticareti hâlâ önemli ölçüde İngilizlerin kontrolü altındadır.

A. Sanayi ve Yeraltı Kaynakları

Zengin doğal kaynaklara sahip olan Gana, ürettiği yıllık 75 ton altın ile, yılda 475 ton altın üreten Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ardından, Afrika'nın ikinci büyük altın üreticisi konumundadır. 2010 yılının sonlarına doğru Gana'nın, kendi münhasır ekonomik bölgesinde "off-shore" petrol üretmesi Gana'nın ekonomik büyümesine önemli katkılar sağlamıştır. Jubilee petrol üretim bölgesinde yaklaşık 700 milyon varillik petrolün mevcut olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yanında Tano havzasında da kayda değer miktarda bir petrol rezervi bulunmaktadır.

Ülkede bir kilometrelik doğalgaz hattı ve beş kilometrelik petrol boru hattı bulunmaktadır. Gana'da sanayi kollarının daha çok madencilik, kereste, hafif imalat, alüminyum eritme, gıda işleme, çimento ve küçük ticari gemi inşası alanında faaliyet gösterdiğini belirtebiliriz. Gana'da deri sanayi, mücevher işlemesi, giyim sanayi, demircilik, mobilya imalathaneleri, sabun, çuval ve lastik fabrikaları da bulunmaktadır.

A. Ulaşım ve İletişim

Gana, diğer Afrika ülkelerinin birçoğuna nispetle gelişmiş bir ulaşım ağına sahiptir. Ülkede yedisi gelişmiş sayılabilecek toplam on bir havaalanı bulunmaktadır. Bunlardan en modern Batılı mimarlar tarafından inşa edilmiş olan Accra Havaalanı'dır. Ülkedeki demiryollarının uzunluğu 947 km' yi bulmaktadır. Gana'nın demiryolu ağı, başlıca tarım ve madencilik bölgelerini Tema ve Takoradi limanlarına bağlayarak, ülkede ticarete önemli katkılar sağlamaktadır. Gana'daki karayollarının uzunluğu ise 62,221 km olmakla birlikte, bu karayollarının sadece 9,955 km'lik bölümü gelişmiş karayolları olarak nitelendirilebilir. Gana'da, biri petrol tankeri olan ve üçü ise dondurulmuş maddeler taşıyan yalnızca dört adet ticaret filosu bulunmaktadır. Bunlardan birisine Brezilya, birisine de Güney Kore sahiptir.

Gana'nın biri ülkenin doğusundaki Tema'da, diğeri batısındaki Takoradi'de olmak üzere iki adet ticaret limanı bulunmaktadır. Takoradi Limanı, Gana'nın toplam ihracatının %60'ını gerçekleştirmektedir. Ülkede göl ve su taşımacılığında da faydalanılır; Volta, Ankobra ve Tano Nehirleri arasında 168 km'lik, Volta Gölü ve bağlantı suları arasında 1,125 km'lik su yolu bulunmaktadır.

Devlet, Gana'da her türlü ulaştırma altyapı ve hizmetlerini kontrolü altında tutmaktadır ve karayolu taşımacılığı dışında tüm taşımacılık faaliyetlerine yoğun bir şekilde dâhil olup, demiryolu ve su taşımacılığında da tekel konumundadır. Akra ve Kumasi, Gana'nın en önemli ulaşım merkezleridir. Gana'da on yedi milyonu aşkın cep telefonu kullanıcısı, 1,5 milyona yakın internet kullanıcısı bulunmaktadır. Gana'nın uluslararası internet kodu ".gh" dir. Ülkede kurulmuş bulunan resmi bir devlet televizyonu ve iki radyo istasyonun yanı sıra birçok da özel televizyon ve radyo kanalları da mevcuttur.

A. TARİH

A. Sömürge Öncesi Dönem

Gana, tarih sahnesinde, ilk olarak, "altın diyarı" olarak 8. Yüzyılın başlarında Müslüman bir astronom olan el- Fazarî'nin eserlerinde görülür. 10. Yüzyılın başlarında derleyici İbn El-Fakih şöyle yazmıştır: "Gana diyarında altın, kumda, havuç gibi yetişir; gün doğarken toplanırmış" diye yazmıştır.

Arapça kökenli olduğu söylenen Gana'nın adının, altın bolluğuna istinaden "zenginlik" manasına gelen "ğina" kelimesinden türetilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. 10. yüzyılının sonlarına doğru, İbn Havkal, uzun seyahatlerinden bahsederken, Mısır'dan Gana'ya uzanan çöl yolunun güvenli olmayışı ve kum fırtınaları – günümüzde Harmattan olarak bilinen fırtınalar olabilir- yüzünden kendi zamanında terk edilerek Fas yolunun tercih edildiğini söyler.²

17. yüzyıla kadar Batı Afrika'daki siyasî ve ekonomik güç, Sahranın güneyinde ve Batı Sudan'daki, sürekli yayılma arzusunda olan, büyük devletlerin elindeydi. Gana toprakları, bu devletlerden mesafece uzak olmasına rağmen, bu devletlerin ticaret ağıyla kurtuldukları dolaylı etkilerden kurtulamadı. On üçüncü yüzyıldan itibaren Sudanlı tüccarlar, yeni pazarlar elde etmek için, güneye doğru, Atlantik kıyılarına doğru yayılmaya başladılar. Bunun neticesinde Gana ile Sudan arasında iki büyük ticaret yolu meydana getirildi. Gana'nın bulunduğu topraklardaki ilk devletler, on üçüncü yüzyılda kurulan, bugünkü Gana ormanlarının kuzeyinde meskûn bulunan Bono, Gonja, Banda kabilelerinin kurdukları devletlerdir. Ülkenin kuzey kesiminde, kuzeybatılı işgalcilerin kurduğu devlette, Dagomba ve Mamprusi kabileleri yer alıyordu. Bu dönemde Nijerya'dan gelen bazı etnik gruplar da ülkenin güneydoğusuna yerleşmişlerdi.

On beşinci yüzyılda ise Batılıların, Coğrafi Keşifler ile hızlanan işgal ve kolonileştirme faaliyetlerinin duraklarından biri Gana oldu. Sömürgeci Portekizlilerin, Batı Afrika ile Avrupa arasında deniz yolu bağlantısı kurmaları sonucu, bölgede köle ticaretinin yaygınlaşmasının bir neticesi olarak hayat şartları olumsuz yönde değişmeye başladı. 1471'de Gana'yı işgale başlayan Portekizliler, bölgedeki altın rezervlerinin zenginliğinin farkına varmışlar ve bu rezervleri monopol hâle getirmek için Atlantik kıyısında birçok büyük taş kaleler ve burçlar inşa etmişlerdir. On altıncı yüzyılda da Portekizlilerin bölge üzerindeki tekeli, Fransız, İngiliz ve Hollandalı sömürgeciler tarafından bozulmuştur. Sonrasında ise kıyıda bütün kaleler Hollandalı sömürgecilerin eline geçmiştir. Bu dönemden sonra da Hollandalılar, İngilizlerle ve Danimarkalılarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. On sekizinci yüzyılda Gana kıyılarında, sadece bu üç devletin kırk kadar kalesi mevcuttu.

A. Sömürge Dönemi

Gana'nın "altın sahillerine" ilk gelen sömürgeci güçler Portekizlilerdir. On yedinci yüzyılda, Amerika kıtasındaki tarım ve inşaa faaliyetlerinden kaynaklanan büyük talebi, Avrupalılar, Gana'dan ve diğer Batı Afrika topraklarından getirdikleri kölelerle karşılamaya çalıştılar. Köle ticaretine bir de dev altın rezervleri eklenince bölge, Avrupalıların vazgeçemediği bölgelerden oldu.

² Vincent Monteil, "Afrika'da İslam", syf.80, Pınar Yayınları, İstanbul

Portekizlilerin gelişinden iki asır sonra Hollandalı West Indies Şirketi, Portekizlileri bu bölgeden çıkardı ve Gana'nın kaynaklarından faydalanmaya başladı. 1662'de İngiliz, Hollandalı, İsveçli ve Danimarkalı köle ve altın tüccarları, kıyı boyunca ticaret merkezleri kurdular. Ticaret merkezleri, savaşçı bir halk olan Ashantilerin saldırılarına maruz kaldı ve Ashantiler, Avrupalılar ve Avrupalılarla işbirliği yapan yerel tüccarlar için her zaman korkulan bir güç oldular. Ashantiler, on yedinci yüzyılın ortalarında Ashanti Krallığı'nı kurdular.

Ashanti İmparatorluğu Dahomey, Benin ve Oyo'yu kapsıyordu. Ashantiler, 1806'dan 1896'ya kadar yedi büyük savaş yaptılar. Bunlar; Asante-Fante Savaşı, Ga-Fante Savaşı, Ashanti-Akim-Akwapim Savaşı ve dört Anglo-Ashante Savaşıdır.

1821'de İngiliz Avam Kamarası, İngilizlerin egemenliği altındaki Batı Afrika topraklarında merkezden atanan İngilizler tarafından yönetilecek bir idare kurulmasını kararlaştırdı. Batı Afrika'da kurulan bu idarenin başına Sir Charles McCarthy getirildi. McCarthy, Ashantilere karşı bizzat düzenlediği seferde öldürüldü ve sefer Ashantiler tarafından boşa çıkarıldı. Bunun üzerine İngilizler, bölgedeki şirketleri muvakkat bir süre için desteklememe kararı aldılar ve yerlilerle anlaşma yoluna gittiler. Bu plan başarılı oldu ve yerel kabile şefleri 1844'te "sahil" bölgesinde İngilizlerin egemenliğini kabul eden bir anlaşmayı imzaladılar.

On dokuzuncu yüzyılın başlarında Gana'da ticaret yapan bütün Avrupa ülkeleri, köle ticaretini yasaklamışlardı. Köle ticaretinin kısmen kaldırılması ve yerli kabilelerin etkili mücadeleleri sonucunda, önce 1855'te Danimarkalılar, sonra da 1872'de Hollandalılar bölgeden çekildiler ve kendi ticaret bölgelerini İngilizlere devrettiler. 1874 tarihinde İngilizler bölgedeki Ashanti kabilelerinin de onayıyla anayasa sayılacak bir belge oluşturdular ve bir yasama organı kurdular. İngilizlerin uyguladıkları zayıf politikaların neticesinde Ashanti Devleti tekrar önemli sayılabilecek bir güç olarak ortaya çıktı.

Altın madenleri için daha çok güvenlik ihtiyacı ve bölgede emperyal birer güç olmak isteyen Fransızların ve Almanların faaliyetlerine Ashantilerin de saldırıları eklenince, İngilizler kendilerini daha aktif bir politika takip etmek zorunda hissettiler ve 1886'da İngilizler, Altın Dışkı Savaşı'nda Ashanti Devletini işgal ettiler. 1900'de Ashanti sömürgeleşti ve 1901 ve 1906'da İngiliz himayesindeki bu devletin sınırları belirlendi. Ashanti liderleri, İngilizler tarafından Seychelles Adaları'na sürgüne yollandı.

Yirminci yüzyılda Altın Sahilinin ekonomisi, orman çiftçilerinin kakao yetiştirmedeki kayda değer başarıları sonucunda hızla gelişmeye başladı. Bunun sonucunda etkili bir inşaa faaliyetleri dönemi başladı ve yeni demiryolları, yeni okullar, hastaneler ve ticaretin önemli bir merkezi olan Tokoradi Limanı inşaa edildi. 1922'de, Birinci Dünya Savaşı sonrasında yapılan antlaşmalar neticesinde Alman Togoland'ı İngiliz himayesine girerek, İngiliz Altın Sahili'ne ilhak oldu. Ülke 1925 tarihine dek, İngiliz valisinin taht-ı idaresinde yönetiliyordu. 1925'ten sonra, kurulan yasama meclisine yerli üyeler de seçilmeye başlandı. 1946 tarihinde ise parlamenterlerin çoğunluğu yerlilerdi.

Bağımsızlık fikirleri, bir grup entelektüel tarafından Cape Coast'ta, Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde ortaya çıkmıştı. Bu fikirler 1940'ta United Gold Coast Convention Party olarak bir yapıda vücut buldu. Dr. J. B. Danquah'nın öncülüğündeki bu hareket, ekonomik özgürlük düşüncesinden yola çıkarak, kendi kendini yönetme hakkı istiyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde Halk Kongresi Partisi'ni kurarak, acil siyasi bağımsızlık ve kendi kendini yönetme fikirlerinin kuvvetli bir savunucusu oldu. Halkta bu fikirlerin yankı bulması sonucu, 1950'lerin sonuna doğru ise Altın Sahili'nde, halkın kendi kendisini yönetmesi için kampanya açıldı, gösteriler yapıldı, isyanlar çıktı. Dünya güç dengelerinde yaşanan değişimler ve tüm bunların sonucunda 10 Ocak 1951 senesinde yeni bir anayasa ilan edildi ve halk dış işleri, savunma, adalet ve mali konular dışında söz sahibi oldu.³

A. Sömürge Sonrası Dönem

1951 senesinde yapılan seçimler sonucunda, ABD'de eğitim görmüş genç bir sosyalist olan Kwame Nkrumah'nın (d. 21 Eylül 1909 – ö. 27 Nisan 1972) genel başkanlığını yaptığı Halk Kongresi Partisi iktidara geldi. 6 Mart 1957 tarihinde Altın Sahili Devleti bağımsızlığını kazandı ve Gana Devleti ismini alarak, Birleşmiş Milletler'in ve İngiliz Milletler Cemiyeti'nin (British Commonwealth) üyesi oldu. Aynı yıl yapılan referandum sonucunda İngiliz Togoland'ı, Gana ile birleştirdi.

Nkrumah döneminde Gana'da önemli ekonomik ve politik gelişmeler yaşandı. Volta Barajı Projesi ve boksit madenleri üzerine yapılan projelerle ekonomiye canlılık getirildi. Eğitim alanında dev çalışmalar yürütüldü ve ülkede yeni üniversiteler, teknoloji ve tıp fakülteleri kuruldu. Uluslararası ilişkiler bağlamında da önemli gelişmeler yaşandı ve Nkrumah'nın öncülüğünü yaptığı Pan-Afrikanizm düşüncesinin ilk tohumları, 1959'da Akra'da gerçekleştirilen Pan-African Kongresi'nde atıldı ve Gana, bir Afrika Birliği kurulması yönünde planlar ortaya atıldı. Aynı yıl, Gana, Gine ile yeni bir birleşme modeli ortaya koydu ve her iki ülke ortak sosyal ve ekonomik kurumlar kurmak için anlaştıysa da bu adımlar ileriki safhalara taşınamadı.⁴

1960 senesinde Gana, cumhuriyetle yönetilen bir devlet haline geldi ve Nkrumah hayat boyu devlet başkanı ilan edildi. 1964'teki referandumla Halk Kongresi Partisi, ülkede tek-parti iktidarı kurdu. Devlet Başkanı Nkrumah, Pan-Afrikanizm ve bağılantısızlık fikirlerini benimseyen bir lider olarak dünya sahnesinde ön plana çıktı. Nkrumah'nın Afrika sosyalizmi gibi fikirleri, iki-kutuplu dünyanın kutuplarından biri olan ABD ve onun etkisi altındaki Batı Blokunun üyeleriyle ilişkilerinin bozulmasına sebebiyet verdi. Bu ülkelerle ilişkilerin bozulması, Gana içerisinde de olumsuzluklar ve iç karışıklar doğurdu. Nkrumah'ya karşı, bu ülkelere bağlı gizli servisler tarafından desteklenen veyahut bizzat yapıldığına inanılan birçok suikast teşebbüsleri yapıldı.

³ "The Universal Library", Volume Six, London, 1969

⁴ "The Universal Library", Volume Six, London, 1969

İç karışıklık ülkede, yönetimin sıkışmasına ve muhaliflere karşı sertlik yanlısı politikalar izlenmesine sebebiyet verdi. 1966 yılının Şubat ayında Nkrumah, Mao yönetimi altındaki Çin'i ziyaret ettiği sırada, Gana'da ordu ve polis işbirliğinde – bazı tarihçilere göre CIA güdümlü bir askeri darbe gerçekleştirildi. Ulusal Kurtuluş Konseyi kurularak yeni bir anayasa hazırlandı. Anayasada, devlet başkanı yürütme yetkisinden yoksun bırakıldı ve bir Ulusal Meclis kuruldu.

Oluşturulan bu yeni meclisin 140 üyeli olması öngörülmüştü. Anayasa yeni partilerin kurulmasını öngördü ve kurulan yeni partilerin katıldığı seçim sonucunda, Kofi Busia'nın genel başkanlığını yürüttüğü İlerici Parti iktidara geldi. Önceki dönemlerde Nkrumah'nın en büyük muhalifi olan Busia, başbakan olarak yeni hükümeti kurdu. 1971'de, ülke için önemli bir gelir kaynağı olan kakao fiyatlarının uluslararası piyasada yüksek düzeyde düşüş yaşamasından hâsıl olan ekonomik kriz siyasî karışıklıkların ortaya çıkmasına neden oldu.

1972'nin Ocak ayında Albay Ignatius Acheampong'un liderliğinde bir askeri darbe yapılarak Parlamento ve partiler feshedildi. Fakat askerî idare de halkın mutluluğunu ve refahını sağlayamadı, bilakis yeni kritik sorunlar ortaya çıktı. İstikrarsızlık dönemi 4 Haziran 1979'daki hükümet darbesiyle devam etti. General Akuffo adeta bir saray darbesiyle, eski darbeci lider Ignatius'u kurşuna dizdirerek otoriteyi sağladı. 24 Eylül 1979'da ülkede parlamenter demokrasiye dönüldü. Yapılan seçimleri Nkrumah'nın Halk Partisi kazandı. İktisadi durum yine kötüye gitti. Enflasyon % 100'ün üzerine tırmandı.

31 Aralık 1981'de bir hava subayı olan Yüzbaşı Jerry John Rawlings yeni bir askerî darbe gerçekleştirerek bütün yetkileri elinde topladı ve Geçici Milli Savunma Konseyi'ni kurdu. J. J. Rawlings Akuffo döneminin, ülkeyi geriye götüren bir devre ve boşa geçmiş bir zaman dilimi olarak niteledi. J. J. Rawlings, kendi dönemi boyunca ekonominin geliştirilmesinin, ülkenin kalkınmasının ve Ganalılara "ulusal onur" kazandırılmasının mücadelesini verdi. Günümüzde Gana'nın ekonomik olarak nisbî gelişiminin arkasında Rawlings'in 1980'li yıllarda verdiği kalkınma mücadelesinin önemli bir yeri vardır. Dış bağlantılı ekonomik programların uygulanması, rüşvetle ve adaletsizlikle mücadele hususlarında J. J. Rawlings, adeta bir müfettiş gibi davranmıştır.⁵

Rawlings dönemi, 1980'lerde çeşitli darbe girişimleriyle inkıtaya uğratılmak istense de bunlarda darbeciler muvaffak olamadılar. J. J. Rawlings, Gana'nın demokratik hayatında önemli bir dönüm noktası olan otoriter yönetimden çok-partili siyasal hayata geçilmesini sağlayarak tarihteki önemli yerini aldı. Rawlings'in, SSCB'den esinlenerek kurduğu Halk Savunma Komiteleri adındaki kooperatifler ekonominin kalkınması sürecinde önemli roller oynadı. J. J. Rawlings, Gana'nın merkezîyetçi yapıdan adem-i merkezîyetçi yapıya dönüşmesini sağlayarak yerinden yönetim ilkesini idareye hakim kıldı.

⁵ African Studies Quarterly | Volume 5, Issue 2 | Summer 2001, "The Legacy of J.J. Rawlings in Ghanaian Politics", JOHN L. ADEDEJ

Jerry John Rawlings, 7 Ocak 2001'e kadar Gana'yı yönetti.

J. J. Rawlings'ten sonra yönetime John Agyekum Kufuor geldi. Kufuor, Gana siyasetinde liberal demokrat bir isim olarak ön plana çıkmıştı. Daha önce İkinci Cumhuriyet döneminde Nkrumah'nın muhaliflerinden Busia'nın İlerici Partisi'nde, Üçüncü Cumhuriyet döneminde ise Halkçı Cephe Partisi'nde görev yapmıştı. 1996'da, Dördüncü Cumhuriyet döneminde Yeni Vatansever Parti'nin Cumhurbaşkanı adayı olduysa da bu makama oturmayacağı ancak 2000 ve 2004 seçimlerinde kazandığı seçimlerle nail oldu. Kufuor'un Cumhurbaşkanlığı, anayasal sınırlamaya bağlı olarak 2008'de sona erdi.

Kufuor da selefleri gibi ekonomik kalkınmanın sağlanmasına öncelik verdi, durgunluk dönemi yaşayan ekonominin canlanmasına yönelik politikalar üretti. Müteşebbislere, bilhassa teknoloji ve endüstri alanlarında öncelik vererek sosyal ve ekonomik sorunları çözmeye çalıştı. Gana ekonomisinin önemli bir parçası olan tarımda çeşitliliği sağlayarak kırsal kesimlerde kalkınmayı sağlamaya, altyapı programlarını ve sosyal hizmetleri geliştirmeye çalıştı. Sivil bir hükümet olarak, Gana'nın itibarını ve istikrarını tekrar kazandırdı, buna mukabil pek çok dış yardım almayı başardı. "Ekonomik diplomasi" olarak nitelendirilen, komşularla sorunların azaltılmasına ve barış için arabuluculuk yapılmasına eksenli bir dış politika izledi ve birçok Afrika ülkeleri arasındaki sorunları gidermeye çalıştı. Kufuor, 2003 ve 2004 yıllarında ECOWAS Genel Sekreteri unvanını taşıdı. 2007'de de tek dönem için Afrika Birliği'nin Genel Sekreterliği görevini üstlendi. Dünya ülkeleri tarafından muteber bir devlet adamı olan Kufuor, ülkesinin sosyal, iktisadî ve siyasal gelişiminde önemli bir rol oynadı.⁶

John Agyekum Kufuor, görevini 7 Ocak 2009'da Prof. Dr. John Evans Atta Mills'e devretti. Prof. Dr. Mills hâlihazırda Gana Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı görevini yürütmektedir.

A. SİYASET

A.Yürütme

Gana'da günümüze değin on iki Cumhurbaşkanı görev yapmıştır. Gana'nın ilk cumhurbaşkanı Kwame Nkrumah, hâlihazırdaki cumhurbaşkanı ise bir hukuk profesörü olan John Evans Atta Mills'tir.

Gana'da 1992 yılında kabul edilen anayasa çok partili demokratik sisteme geçişi sağlayan anayasa özelliğine sahip olmakla birlikte doğal olarak Cumhurbaşkanlığı makamının anayasal statüsünü de belirlemiştir.

Anayasaya göre, Cumhurbaşkanı en fazla iki dönem görev yapma sınırlamasına maruz bırakılmış ve Cumhurbaşkanının görev süresi dört yıl olarak belirlenmiştir.

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/John_Kufuor

Cumhurbaşkanı aynı zamanda hükümetin de başıdır ve yardımcısını ve diğer bakanları atamakla yetkilidir. Cumhurbaşkanı yardımcısı hükümetin bir üyesi olup ihtiyaç hâsıl olması durumunda Cumhurbaşkanlığı makamına vekâlet eder. Mevcut Cumhurbaşkanı Yardımcısı John Dramani Mahama'dır. Meclis tarafından kendisine gönderilen yasaları uygulamak ve yürürlüğe sokmakla sorumlu olan Cumhurbaşkanı aynı zamanda Gana Silahlı Kuvvetleri'nin başkomutanıdır. Hükümet ve hükümete bağlı kurum ve kuruluşlar, kanunları uygulamak ve idare-i umur ile sorumludur.

Gana'da yürütme alanında önemli yetkilere sahip kuruluşlar; Sivil Hizmet Müdürlüğü, Burs Sekreterliği, Arşiv Yönetim İdaresi, Danıştay, Milli Güvenlik Kurulu Sekreterliği, Gana Yardımlar Komisyonu, Tasfiye Uygulama Komitesi, Devlet Kurumsal Komisyonu, Ulusal Nüfus Konseyi, Gana Yatırım Geliştirme ve Etüt Merkezi, Yönetim Hizmetleri Kurumu, Kamu Hizmetleri Düzenleme Komisyonu, Ulusal Kimlik Kurumu, Binyıl Kalkınma Kurumu, Biyo-yakıtlar için Afrika Kalkınma Fonu, Ulusal Emeklilik Düzenleme Kurumu, Mikro Finans ve Küçük Krediler Merkezi, İç Denetim Ajansı, Savannah Geliştirme Kurumu, Hızlandırılmış Devlet Protokol Kurumu, Kamu Sektörü Reformu Sekreterliği'dir.⁷

Bunların dışında Cumhurbaşkanı'na, Dışişleri Bakanı'na, Ulusal Meclis'e ve diğer anayasal kurumlara danışmanlık hizmeti veren yirmi dört üyeli bir Devlet Konseyi de bulunmaktadır. Devlet Konseyi'nin Genel Sekreterliği görevini elan Kofi Awonoo yürütmektedir. Gana'da müteakip cumhurbaşkanlığı seçimlerinin Aralık 2012'de yapılması beklenmektedir.

A. Yasama

Ülkede yasama organı, halk tarafından dört yıllık bir müddet için, doğrudan halk tarafından seçilmiş bulunan 230 üyeden oluşan Ulusal Meclis'tir. Ulusal Meclis üyesi olmayan Başkan Yardımcısı, Bakanlar ve Bakan Yardımcıları, Meclisin g yasama faaliyetlerinde bulunmak zorundadırlar ve bu yönden bazı imtiyazlara sahip olsalar da oy kullanma hakkına sahip değildirler.

Gana'da ilk olarak 1850'de ortaya çıkan Yasama Meclisinin yapısı, yüzyıl içinde büyük değişim ve dönüşümler geçirmiştir. Başta "danışma meclisi" niteliği taşıyan Yasama Konseyi, zamanla "tek parti"nin meclisi olma durumundan günümüzdeki "demokratik ve anayasal güç" olma konumuna adeta yükselmiştir. 1992 Anayasası, yeni bir Ulusal Meclis inşa etmenin yanı sıra Mahallî Meclislerin kurulmasını da sağlamıştır. Bu yerel meclislerin de birer hükümete ve siyasal partileri vücudunda bulundurmasını öngörmüştür.

⁷ <http://www.presidency.gov.gh/our-government/executive>

Gana Ulusal Meclisi de birçok siyasal partiyi bünyesinde barındırır. Bunların başında Yeni Vatansaver Parti (New Patriotic Party – NPP) / Jake OBESTEBI-LAMPEY, Ulusal Demokratik Kongre (National Democratic Congress – NDC) / Dr. Kwabena ADJEI, Ulusal Halk Kongresi (People’s National Convention – PNC) / Alhaji Amed RAMADAN, Halk Partisi Kongresi (Convention People’s Party – CPP) / Ladi Nylander, Demokrasi ve Özgürlük Partisi (Democratic Freedom Party - DFP) / Alhaji Abudu Rahman ISSAKAH ve Vatansaver Reform Partisi (Reformed Patriotic Party - RPP)’dir. Hâlihazırdaki Ulusal Meclis Başkanı Yargıç Mrs. Joyce Adeline Bamford-Addo’dur. Gana Cumhuriyeti, Uluslararası Adalet Divanı’nın yargılama hakkını kabul etmemekle birlikte Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne kendi ülkesinde yargılama yetkisi tanımıştır.

A. Yargı

Gana’da yargı sistemi, esas olarak İngiliz örf ve adet hukuku (British Common Law) ile Gana geleneksel hukukunun bir karışımı niteliğindedir. Gana’da yargı, anayasaya bağlı olarak bağımsız olarak görev yapar. Gana mahkemeleri, bilhassa 28 Nisan 1992 Anayasası’ndan sonra otonom bir güç olarak görevini sürdürmüştür. Gana mahkemeleri dışında hiçbir devlet kurumunun yargılama ve karar verme gücü yoktur. Gana vatandaşları, gerekli şartları haiz olmak şartıyla mahkemelerde hâkim ve savcı olarak görev yaparlar. Başyargıç, Gana’da hukuk sisteminin başıdır ve hukuk işlerinin yürütülmesinden ve yargı mensuplarının denetlenmesinden mesuldür.

Gana’da; Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Yüksek Adalet Mahkemesi ve Bölgesel Mahkemeler olmak üzere dört yüksek mahkeme bulunur. On üyeli Anayasa Mahkemesi, ülkedeki en yüksek temyiz mahkemesi olma hususiyetine sahip olup anayasal hükümlerin uygulanması veyahut yorumlanması hususunda yetki sahibidir. On bir üyeli Yargıtay, kararnamele incelemek, Yüksek Adalet Mahkemesi’nin kararlarını incelemek, temyiz davalarını görmek ve bu davaları sonuçlandırmakla sorumlu bir anayasal organdır. Yirmi bir üyeli Yüksek Adalet Mahkemesi ve Bölgesel Mahkemeler, hem kamu davalarını hem de özel davaları görür.

Bu mahkemelerin dışında, hükümete yapacağı yargı reformları için danışmanlık hizmeti veren, adalet işlerinin yüksek seviyede görüşülmesini sağlayan bir Yüksek Yargı Konseyi de kurulmuştur. Yüksek Yargı Konseyi, Genel Sekreterlik görevini otomatikman üstlenmiş olan Başyargıç, Başsavcı, Anayasa Mahkemesi üyeleri tarafından seçilmiş bir Anayasa Mahkemesi üyesi, Yargıtay üyeleri tarafından seçilmiş bir Yargıtay üyesi, Yüksek Adalet Mahkemesi tarafından seçilmiş bir Yüksek Adalet Mahkemesi üyesi, Gana Barolar Birliği tarafından atanmış ve on iki yıldan daha fazla bir süre için avukatlık görevinde bulunmuş iki Barolar Birliği temsilcisi, Bölgesel Mahkemeler Başkanı tarafından atanmış bir temsilci, genel mahkemelerin bir temsilcisi, Gana Silahlı Kuvvetleri’nde görev yapan Askerî Başsavcı, Emniyet Genel Müdürü, Dernek tarafından seçilmiş Yargı Mensupları Derneği temsilcisi, Yargı Organları Başkanları tarafından seçilmiş bir yargı organı başkanı ve Gana Cumhurbaşkanı tarafından seçilmiş avukat olmayan dört adaydan müteşekkildir.

A. İdare

Gana, idarî yapı bakımından on bölgeye ayrılır. Bunlar; Ashanti, Batı Bölgesi, Brong-Ahafo, Büyük Akra Bölgesi, Doğu Bölgesi, Kuzey Bölgesi, Merkez Bölgesi, Volta Bölgesi, Yukarı Doğu Bölgesi ve Yukarı Batı Bölgesi'dir. Bu on bölge de kendi içlerinde, her biri kendi Meclisine sahip 138 ilçeye ayrılır. Bu ilçeler de toplam elli sekiz Semt Konseyini, yüz sekiz Bölgesel Konseyi ve altı yüz yirmi altı Mahalle Konseyi'ni bünyesinde barındırır. Gana'da bir de ayrıca daha düşük seviyede yerel yönetimi sağlayan yaklaşık on altı bin konsey veyahut komite vardır.

Gana'nın ve aynı zamanda Büyük Akra Bölgesi'nin başkenti ve önemli finansal merkezi, iki buçuk milyona yaklaşan nüfusuyla Akra'dır. Akra, 1898 yılında şehir olma beratını kazanmıştır. Chicago, Washington ve Eskişehir ile kardeş kenttir. Akra'nın Belediye Başkanı Alfred Vanderpuije'dir. Ashanti Bölgesi'nin başkenti Kumasi'dir. Kumasi şehri 17. Yüzyılın sonlarına doğru kurulmuş ve sömürgecilerle yerel kabileler arasındaki savaflara ev sahipliği yapmıştır. İki milyona yakın bir nüfusa sahip olan Kumasi, Fildişi Sahilleri'nin Abidjan şehriyle kardeş kent durumundadır. Kumasi, Belediye Konseyi tarafından yürütülür ve bu konseyin başında Samuel Sarpong bulunmaktadır. Kumasi'nin ticaretine fayda sağlaması planlanan Boankra İç Limanı'nın yapımı bitme aşamasına gelmiştir.

Batı Bölgesi'nin başkenti Sekondi-Takoradi ikiz şehirleridir. Beş yüz bine yakın bir nüfusa sahip olan Sekondi-Takoradi'nin, Gana'nın ilk limanı olma hususiyetini haiz ve Gana'nın dış ticaretinde önemli bir yere sahip olan bir limanı vardır. Sekondi-Takoradi, ABD'nin Boston ve Oakland, İngiltere'nin Plymouth ve Devon şehirleriyle kardeş kenttir. Batı Bölgesi'nin Bölgesel Başkanı Paul Evans Aidoo'dur. Brong-Ahafo Bölgesi'nin başkenti Sunyani'dir. Brong-Ahafo'dan Dr. Kofi Abrefa Busia gibi önemli şahsiyetler çıkmıştır.

Gana'nın orta kesiminde geniş bir şekilde konumlanmış olan bölgenin nüfusu 2 milyona, başkentinin nüfusu ise yüz bine yaklaşmıştır. Sunyani, ABD'nin Tuscaloosa ve Alabama şehirleriyle kardeş kent durumundadır. Doğu Bölgesi'nin başkenti Koforidua'dır. Doğu Bölgesi'nin iki milyondan fazla, başkenti Koforidua'nın ise yüz elli bine yakın bir nüfusu vardı. 1875'te kurulan Koforidua, Gana'nın en eski kakao üretim merkezlerinden biri olmanın yanında sonradan 1992'de Roma Katolik Kilisesi Piskoposluk Bölgesi olmasından kaynaklanan tarihî ve dinî öneme sahiptir. Doğu Bölgesi'nin Bölgesel Bakanı Kwesi Akyem Apea-Kubi'dir.

Gana'nın en fazla Müslüman nüfusa sahip bölgelerinden olan Kuzey Bölgesi'nin başkenti Tamale'dir. İki milyona yakın bir nüfusa sahip olan Kuzey Bölgesi'nin Bölgesel Bakanı S.S. Nayina'dır. Kuzey Bölgesi, diğer bölgelerden zengin kültürü, dil çeşitliliği, iklimi ve dinî özellikleri bakımından ayrılır. Beş yüz binin üzerinde bir nüfusa sahip olan Tamale, ABD'nin Kentucky eyaletinin Louisville, Burkina Faso'nun Fada N'gourma ve Nijer'in Commune II Niamey şehirleriyle kardeş şehirdir. Tamale kenti, Afrika'nın en hızlı büyüyen ve şehirleşmeden önemli mesafeler kat eden şehridir.

Adı öyle olsa da, Gana'nın merkezinde yer almayan, sahil şeridinin orta kısımlarında yer alan Merkez Bölgesi'nin başkenti Cape Coast'tur. Merkez Bölgesi'nin Bölgesel Bakanı Ama Benyiwa-Doe'dur. ABD Başkanı Barack Obama'nın eşi Michelle Obama'nın ata yurdu olan Cape Coast, 15. Yüzyılda Portekizliler tarafından inşa ettirilmiş ve diğer Avrupalı güçlerin bu bölgede kaleler kurmasıyla köle ticaretinin önemli güzergâhlarından birisi haline gelmiştir. Cape Coast, Dünya Mirası Alanları'nda yer almaktadır.

Büyük önemi haiz Volta Gölü'nün doğusunda yer alan Volta Bölgesi'nin başkenti Ho şehridir. Volta Bölgesi'nin Bölgesel Bakanı Joseph Amenowode'dur. Ülkenin yedinci büyük bölgesi olan Volta Bölgesi'nin nüfusu iki milyona yakındır. Volta Bölgesi İngiliz Togoland ile Alman Togoland'ın, Altın Sahili'nin güneydoğusuyla birleşmesinden oluşmuştur. Alman Togoland'ın bir parçası olan Ho şehri, her yıl geleneksel Yam Festivaline ev sahipliği yapar.

Başlıca ekonomik faaliyetin tarım olduğu Yukarı Batı Bölgesi'nin başkenti aynı zamanda Gana'nın en fazla Müslüman nüfusa sahip Wa şehridir. Beş yüz binin üzerinde bir nüfusa sahip olan Yukarı Batı Bölgesi'nin Bölgesel Bakanı Hon Mahamud Khalid'dir.

Gana'nın en küçük bölgesi olan Yukarı Doğu Bölgesi'nin nüfusu bir milyon civarında olup, başkenti Bolgatanga'dır. Bölgenin Bölgesel Bakanı Hon. Mark Wayongo'dur. Başkent Bolgatanga, eski Sahra ticaret olunun güneyinde kalmakla birlikte, bu ticaret yolundan gelen malların da önemli bir durağı olmuştur.

1. DIŞ İLİŞKİLER

Soğuk Savaş döneminde 1955 yılında, Bandung Konferansı ile teşkil edilen Bağımsızlık Hareketi'nin en önemli öncülerinden olan Gana, günümüzde aktif sayılabilecek bir dış politika izlemektedir. Bağımsızlığını kazandığı günden bu yana Gana, özellikle Cumhurbaşkanı Nkrumah döneminde Pan-Afrikanizm ve Bağlantısızlık politikalarını adeta bağımsızlığının teminatı olarak görmüştür. Gana hükümetleri, kendisine düşmanca davranmayan her ülkeyle yüksek düzeyde ilişkiler kurmayı ve bu ülkelerle işbirliği yapmayı dış politikasının temel prensibi olarak görmüştür. Bunun yanında Gana'nın bir başka dış politika ilkesi de "kendisine akraba topluluklara sahip olan, güçlü kültürel ve ekonomik bağlar kurduğu komşu ülkelere karşı" barışçıl politikalar izlemektir.

1975'te ECOWAS'ın kurulmasında önemli roller oynayan Gana; Liberya, Kamboçya ve Ruanda gibi ülkelerdeki karışıklıkların önlenmesi amacıyla BM'nin barış misyonlarına katılmıştır. Gana, ECOWAS ile bölgesel entegrasyon politikalarına hız kazandırmaya çalışmış, bölgesel ihtilafların giderilmesi için mücadele etmiştir. 1994'te Gana Cumhurbaşkanı Rawlings, ECOWAS Genel Sekreterliği görevini üstlenmiştir.

Gana'nın, komşularında Burkina Faso ile ilişkileri karşılıklı olarak Rawlings-Sankara döneminde oldukça üst düzeyde seyretmiştir. Öyle ki Bu iki ülkenin birleşmesi bile gündeme gelmiştir. Günümüzde de bu sıcak ilişkiler devam etmekte ve hatta iki ülke sınırlarında ortak askerî tatbikatlar düzenlemektedirler.

Bir diğer komşusu Fildişi Sahilleri ile inişli-çıkışlı ilişkilere sahip olan Gana, ülkesine karşı yapılan sabotajlardan Fildişi Sahilleri'ni sorumlu tutmuştur. İki ülke arasında geçmişte ihtilaf konularından olan sınır meselesi, 1989'da çözülmüş ve günümüzdeki sınır, her iki ülke tarafından da makbul sayılmıştır. Togoland'ın paylaşılmasından bu yana Togo ile Gana arasındaki ilişkiler de dalgalı bir görünüm arz etmektedir. Birçok Ganalı Togo'nun başkenti Lome'de ticarî faaliyetlerde bulunmakla birlikte, kaçakçılık her iki ülke arasında sorun olmaya devam etmiştir.

Eski sömürgeci Danimarka ile Gana'nın ilişkiler, "güçlü ve sıcak" olarak nitelendirilmektedir. Danimarka, Gana'nın bağımsızlığını kazandığı 1958'den bu yana Gana'nın kalkınma programlarına destek vermektedir. Gana ile Danimarka arasındaki ticaret hacmi ise 100 milyon TL civarındadır.

Gana'nın İsrail ile ilişkileri, tarihsel nedenlerden dolayı oldukça üst düzeydedir. İngilizlerin tüm müdahalelerine rağmen Gana Cumhurbaşkanı Nkrumah, İsraili birçok danışmanı çevresinde barındırmış, İsrail de Gana Hava Kuvvetleri'nin kurulmasına Ganalı pilotları eğiterek destek vermiştir. Hâlihazırda Gana-İsrail ilişkileri karşılıklı olarak büyükelçi düzeyindedir ve İsraili firmalar dönem dönem Gana'nın başkenti Akra'da fuarlar açarak ticarî bağlarını güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca İsraili bazı dinî gruplar, İsrail'in kayıp on kabilesinin Gana'da olduğuna inanmaktadırlar.

Gana'nın Nijerya ile ilişkileri de gelgitlidir. Liberya meselesinden dolayı iki ülke arasında sağlıklı bir ilişki kurulamadıysa da Afrika'nın önde gelen bu iki ülke arasında hatırı sayılır kültürel bağlar bulunmaktadır. Gana'nın Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkileri ise tanınma konusunda uzun süre sorunlar yaşayan Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanıyan ilk Afrika ülkeleri arasında Nkrumah Ganasının bulunması hasebiyle ileri düzeyde sayılmaktadır. Gana'nın Rusya Federasyonu ile diplomatik ilişkileri büyükelçilik düzeyindedir. Nkrumah, Soğuk Savaş'ın en hararetli günlerinde Lenin Ödülünü almıştır. 2008'de Rus Büyükelçiliği tarafından Gana'da başlatılan sivrisinek ve çevre kirliliği ile mücadele çalışmaları halk nezdinde büyük takdir toplamıştır.

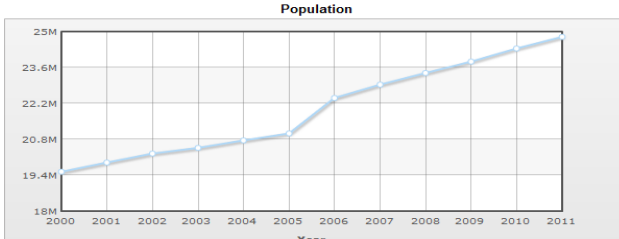
ABD, Gana'nın başlıca ticaret ortaklarından olup Gana Cumhurbaşkanlığı makamı, ABD'li şirketlerin ülkesinde yatırım yapmasını sağlamak için ABD'nin Akra Büyükelçiliği ile ortak çalışmalar yürütmektedir. ACS, CMS Energy, Cargill, Coca Cola, Newmont, S.C. Johnson, Ralston Purina, Star-Kist, A.H.Robins, Sterling, Pfizer, IBM, 3M, Motorola, Stewart & Stevenson, Price Waterhouse Coopers, United Airlines, Delta Air Lines ve National Cash Register (NCR) Gana'da yatırım yapan Amerikan firmaları arasındadır. Birçok Ganalı öğrenci ABD'de eğitim görmektedir. Bunun yanında her iki ülke ortak askerî tatbikatlar ve askerî planlamalar yapmaktadır.

Gana'nın dış politikasını anlatırken Kofi Annan'a da bir parantez açmakta yarar vardır. 1938'de Kumasi'de doğan Kofi Annan, 1996'dan 2007'ye kadar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği görevinde bulundu. Kofi Annan, 2001'de de Nobel Barış Ödülünü kazandı. Günümüzde Birleşmiş Milletler Suriye Özel Temsilcisi olan Annan, Bosna konusundan Kıbrıs konusuna kadar birçok önemli sorunda etkisiz kalmakla eleştirilse de Gana'nın ve Afrika'nın onur ve gurur kaynağı olmuştur.

1. TOPLUMSAL YAPI

A.Nüfus ve Etnik Gruplar

Gana'nın 2012'deki tahminî nüfusu 25.241.998'dir. Gana'da nüfusun %36,5'i 0-14 yaş grubunu, %60'ı 15-64 yaş grubunu ve %3,6'sı 65 yaş üstü yaş grubunu oluşturur. Gana'da nüfusun 2012'deki tahminî büyüme oranı %1,787, doğum oranı ise %2,7'dir. Gana'da halkın %5,6'sı

çeşitli sebeplerden ötürü yurtdışına göç etmektedir. Gana'da kadın başına düşen doğum sayısı 3.39'dur. halkın %51'i kentlerde yaşarken, kentleşme oranı ise yıllık %3,4'tür.

Sürekli artarak 2012'de 25 milyon nüfusa ulaşan Gana Cumhuriyeti'nde altı temel etnik grup mevcuttur. Bunlar; Akan (Ashanti ve Fanti), Ewe, Ga-Dangme, Mole-Dagbon, Guan ve Gurma etnik gruplarıdır. Ülkede etnik grupların nüfusa oranı Akan %45.3, Mole-Dagbon %15.2, Ewe %11.7, Ga-Dangme %7.3, Guan %4, Gurma %3.6, Grusi %2.6, Mande-Busanga %1, diğer etnik grupların oranı ise toplam %7,8'dir. Gana'daki bütün bu etnik gruplar, homojen olarak dağılmış değildirler.

Batı Afrika'nın en eski kabilelerinden olan Akanlar, geçmişte ülkenin tarihinde önemli bir yere sahip olan Ashanti Krallığı'nın kurmuş kabiledir. Krallarının zenginliği ve görkemiyle meşhur bu kabilenin günümüze miras kalan el oyması eserleri sanatsal açıdan oldukça kıymetlidir ve sanatseverler tarafından büyük bir ilgiyle izlenmektedir. Bunların yanında Akanlar, dokumacılık alanında da Kente giysisi gibi kendilerine özgü dokuma eserler otaya koymuşlardır.

Ewe kabilesi, Gana'nın Togo sınırına yakın güney bölgelerinde yaşar. Eweler tarım ve balıkçılıkla geçinmekle birlikte ticaret de yaparlar. Mamafih, Eweler el sanatlarında ve tahta maske yapımında da oldukça mahirdirler. Ewelerin kendilerine ait bir inanışları vardır ve bu inanışın yüzlerce tanrısı ve bu tanrılar adına her yıl kurbanların kesildiği çeşitli bayramlar vardır.

Ga-Dangme kabilesi yoğunlukla Akra Düzlükleri'nde yaşarlar. Kabilenin Adangbe grubu Akra'nın doğusundaki, Ga grubu da Akra'nın batısındaki kırsal bölgelerde hayatlarını idame ettirmektedirler. Adangbe grubu Shai, La, Ningo, Kpone, Osudoku, Krobo, Gbugble ve Ada grupçuklarını, Ga grubu da Ga-Mashie ve diğer Ga dilini konuşan grupçukları bünyesinde barındırır. Ga-Dangme kabilesi, önceden Afrika'nın en batı kıyılarında yaşamakta olup kıtlık vesair sebeplerden ötürü Gana'ya göç etmek zorunda kalmış bir topluluktur. Hatta göç ettikleri gün oalrak inandıkları Homowo gününü bayram olarak kutlarlar.

Mole-Dagbon kabilesinin kökü Nijerya ve Mali'ye dayanır. Efsanelere göre Kuzey Nijerya'dan Mali'ye göç eden kahraman Tohadzie, cesur bir avcıydı ve Afrika'da oku silah olarak en iyi kullananlar arasındaydı. Mali'de, şeytan ruhlu bir canavar nehir sularını sürekli içtiği için halk büyük bir kıtlık çekiyordu. Tohadzie, bu canavarla mücadele etti ve bu canavarı alt ederek hem Mali köylülerini kurtardı hem de devrinde görkemiyle meşhur Mali Krallığı'nın prenseslerinden biriyle evlenme fırsatını yakaladı. Tohadzie'nin çocukları, uzun yıllar egemenlik sürüp bölgelerinde yayıldılar ve günümüzün Mole-Dagbon kabilesinin köklerini kurmuş oldular. Gana'da yoğunlukla Yukarı Doğu Bölgesi'nde ikamet eden Mole-Dagbon kabilesi, sayıca en fazla bu bölgenin Bolgatanga şehrinde yaşarlar. Mole-Dagbon insanları el sanatlarıyla ve dokuma sepetleriyle yabancıların ilgisini çekmektedir.

Guan kabilesinin, Burkina Faso'nun Mossi bölgesinden 9. Yy başlarında göç ettiği düşünülmektedir. Guan kabilesi Gana'da Volta Gölü çevresine yerleşmişlerdir. Göçebe bir topluluk olarak nitelendirilebilecek Guan kabilesi komşularıyla güçlü bir etkileşime girmiş ve komşularının gelenek ve göreneklerinden etkilenmişlerdir.

A.Dil

Gana Cumhuriyeti'nin resmî dili İngilizcedir. Resmî olarak kullanılan İngilizcenin yanı sıra ülke sathına yayılmış kabilelerin konuştuğu geleneksel ve yerel diller de vardır. Bu diller ve bu dillerin konuşulma oranları ise şöyledir: Ashante %45,3, Ewe %12,7, Fante %9,9, Boron (Brong) %4,6, Dagomba %4,3, Dangme %4,3, Dagarte (Dagaba) %3,7, Akyem %3,4, Ga %3,4,

Akuapem %2,9, bazı diğer diller %36,1. Akan, Gonja, Dagaare, Dangbe, Dagbane, Ewe, Ga, Kasem ve Nzema dilleri hükümet tarafından desteklenen ve korunan dillerdir. Devlet tarafından desteklenmeyen bilinen yirmi altı dil daha vardır. Ulusal kaynaklara göre Gana'da toplam yetmiş dokuz farklı dil bulunmaktadır.

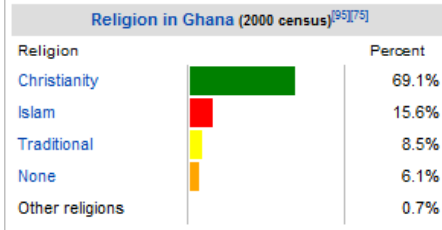
İngilizce ülke çapında resmî dil olmanın yanı sıra, halk arasında da ikinci dil olarak kullanılır. Eski bir İngiliz sömürgesi olmanın getirdiği bu durum, Frankofon ülkelerle komşu olan Gana'da, kıta genelinde yaygın olarak kullanılan bir dil olan Fransızcanın namevcut olması durumunu ortaya çıkarmıştır. Gana'da kullanılan İngilizce birçok dilbilimci tarafından Batı Afrika tarzı İngilizce olarak nitelendirilmekle birlikte, bu tarz İngilizceye yerel dillerden birçok sözcük karışmıştır.

Gana'daki kabileler arasındaki kültürel farklılıklara rağmen Gana'da konuşulan diller, dilbilimciler tarafından Nijer-Kongo dil ailesi arasında gösterilir. Bu dil ailesi de Gana'da Kwa ve Gur dil gruplarına ayrılır.

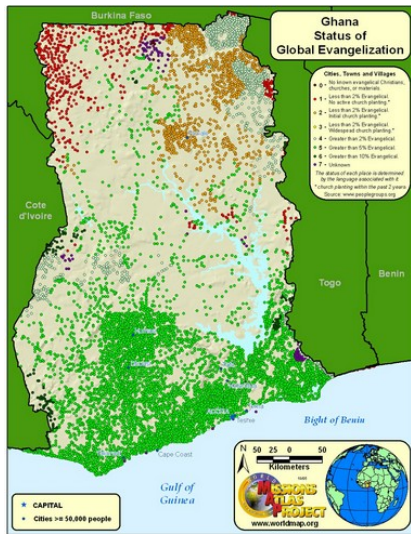
Akan dili, ülkenin en yaygın dili olmanın yanında adeta de facto resmî dil olarak görülmektedir. Bu yüzden diğer dil gruplarına ve etnik gruplara mensup kişiler de Akan dilini öğrenip kullanmaktadır. Bunun yanında Nijerya ile kurulan ticaret bağları sayesinde birçok Ganalı Nijerya'nın Hausa dilini de bilmektedir. 2007'den bu yana Çin'in gerek kendi ulusal gelişimine gerekse de Afrika'da nüfuzunu artırmasına istinaden Gana'daki üniversiteler Çince kursları açmıştır ve bu kurslara kayda değer talep vardır. Gana toplumu, bütün bu nedenlere bağlı olarak çok-dilli bir toplum olarak nitelendirilir.

A.Din

Din konusunda eldeki kaynaklar son olarak 2000 yılını göstermekle birlikte; Gana'daki en yaygın din %68,8'lik bir oranla Hıristiyanlıktır. % 68,8'lik dilimi %24,1 ile Pentacostal/Charismatic, %18,6 ile Protestan, %15,1 ile Katolik ve diğer %11'lik mezhepler oluşturur.

Ülkenin geriye kalan %15,5'i Müslüman iken % 8,5'lik bir dilim geleneksel yerel dillere inanmaktadır. Bu oranlar Gana Cumhuriyeti'nin ilan edildiği 1960'da %38 yerel dillere mensup halk, %30 Müslüman, %24 Hıristiyan şeklindeyken on beşinci yüzyılda Portekizlilerle birlikte başlayan ve elan devam eden Hıristiyan misyonerlik faaliyetleri, Hıristiyanlığın Gana'da bugünkü orana yükselmesini sağladı. Bu nedenle Hıristiyanlık, sömürgeci güçlerin yerleştiği güney sahillerindeki bölgelerde yayılma imkânı buldu.

1960'da kabul edilen Eğitim Kanunu sayesinde Kilise, günümüzde de, okullar üzerinde, eğitim sistemi belirleyecek kadar nüfuz sahibidir.

İslam ise ülkenin kuzeyindeki en etkili dindir. İslam, buralara dokuzuncu yüzyılda Sahra Ticaret Yolu sayesinde gelmiş ve antik Gana da, İslam'ın Batı Afrika'daki yayılmasında adeta bir üs görevi görmüştür. İslam'ın Gana'daki asıl yayılma dönemi ise on beşinci yüzyılı bulmaktadır. Hindistan asıllı Ahmediyyeler de sayılmazda, Gana'nın hemen tamamı Sünni İslam inancına sahiptir. Maliki mezhebine göre ibadet uygulamalarını yerine getiren Ganalı Müslümanlar, tıpkı Beninli Müslümanlar gibi Kadiriye ve Ticaniye tarikatına da mensupturlar.

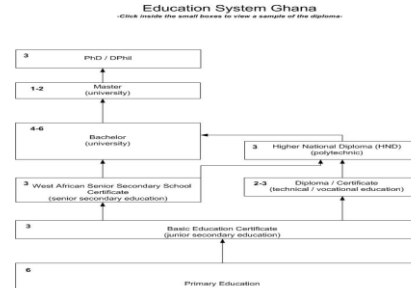
Gana'nın kültürel kodlarının önemli parçalarından olan yerel inanışlar, kabilelerin koruyucu gücüyle halk nezdinde etkili olmaktadır. Akan ve Ewe gibi toplulukların inanışlarına göre; kabileni kralları ulu bir ruha sahiptir. Bu ulu ruhla halk arasında irtibat kuracak olan da yeryüzündeki yüzlerce tanrıdır. Bu tanrılar kimi zaman dağlarda, kimi zamana nehirlerde kimi zaman ağaçlarda kimi zaman da ataların ruhundadır. Bu inanışlarına birçoğuna göre de iki ayrı dünya vardır. Ataların ruhu da bu iki dünya arasında aracı konumdadır. Bu yüzden bilhassa kırsal kesimlerde tapınma amaçlı türbe ziyaretleri oldukça yaygındır. Yerel inanışların kendilerine ait bayramları vardır ve kabile-klan şefleri bayramların düzenlenmesi görevini yerine getirirler. Hastalıkların tedavisi, doğal afetlerin önlenmesi için yerel inanışlara ait ayinleri yapan, din görevlisi sayılabilecek kişilere gidilerek dua ettirilir.

Birçok inanışlara sahip olan Gana'da, bölgedeki birçok ülkenin aksine dinî hoşgörünün had safhada olduğu söylenebilir. Bütün dinlerin mensupları ibadetlerini rahatlıkla yerine getirebilir ve dinî günlerinde tatil yapabilirler. Dinî özgürlükler, 1989'da oluşturulan Dinî Özgürlükler Yasası ve birçok yasal düzenleme ile koruma altına alınmıştır.

A. Eğitim

Halkın okuma-yazma oranının her geçen gün arttığı Gana'da okuma oranı 2007 istatistiklerine göre %65'i bulmuştur. Gana, 2005'te gayrisafi milli hâsılasının %5,4'ünü eğitime harcamıştır.

Gana'daki çocukların %95'inin okula gidiyor olması ve kız çocuklarının da bu oranın içinde erkek çocukların yakın bir sayıya sahip olması, Gana'yı birçok Afrika ülkesinin önüne geçirmiştir. Ama okul binası yapımında yolsuzluklar nedeniyle ilerleme sağlanamaması, öğretmen açığı ve ders kitaplarının sağlanamaması nedeniyle beş yüz bine yakın çocuk da okula gidememektedir.

Ülkede eğitim sistemi en son 2007'de hazırlanan kanunla düzenlenmiştir. İlk ve orta dereceli okullarda eğitim ücretsiz ve zorunludur. Okula başlama yaşı "altı" olan Gana'da ilk öğretim altı yıl olup, altı yılı tamamlayan öğrenciler, liseye hazırlanma mahiyetindeki ortaokula üç yıllık bir dönem için kaydolurlar. Üç yıllık bir dönemin sonunda da, gençleri üniversiteye hazırlayacak olan ve "meslekî" ön yeterlilik kazandıran liseler, eğitim ve öğretim konusunda önemli işlevlere sahiptirler. Liselerde alınan temel eğitimin yanı sıra tarım, bilim ve sanat, işletme, teknik ve meslekî olmak üzere beş temel eğitim programı bulunur ve lisede okuyan gençler bu programlardan üçünü seçmek zorundadırlar.

Gana'da eğitim dili İngilizcedir. İlk dereceli okullarda eğitim İngilizce dilinde verilmekteyse de bunların yanında yerel diller ve üçüncü bir dil olarak Fransızca da öğretilmektedir.

Gana'da mevcut okul sayısı, her geçen gün artmakla birlikte ülkenin ihtiyacını karşılayacak sayıya yakın bir sayıdadır. Gana'da eğitime önemli katkılar sağlayan uluslararası okullar da mevcuttur. Bunlar; Ghana International School, Takoradi International School, Tema International School, Galaxy International School, The Roman Ridge School, Lincoln Community School, Faith Montessori School, American International School, SOS Hermann Gmeiner International College and International Community School olmak üzere on adettir.

Gana'da otuza yakın üniversite hizmet vermektedir. Gana'da en çok bilinen devlet üniversiteleri the University of Ghana, Kwame Nkrumah University of Science and Technology, University of Cape Coast, University of Education, University for Development Studies and University of Mines and Technology'nin yanı sıra Ashesi University College, Central University College, Catholic University College ve Valley View University gibi özel üniversiteler de bulunmaktadır. Otuz bine yakın öğrencisi bulunan the University of Ghana, 1948'de kurulmuş olup ülkenin en eski üniversitesi olma unvanına da sahiptir. Gana siyasetinde etkili olmuş birçok siyasetçi bu üniversitede yetişmiştir.

Gana'da eğitimi geliştirmek için birçok proje hazırlanmıştır. Bu projelerin başlıcaları, okula giden öğrenci başına yapılan yardımların artırılması, öğrencilere ücretsiz üniforma dağıtılması, alıştırma kitaplarının ücretsiz dağıtılması, okula destek programlarının geliştirilmesi, öğretmen ücretlerinin artırılması, bilim merkezlerin canlandırılması, okula gidemeyenler için kırsal kesimde açık hava okullarının kurulması ve okulların altyapılarının geliştirilmesi olarak sayılabilir.

A.Sağlık

Gana hükümeti, 2009 yılında gayrisafi milli hâsılanın %10,6'sının sağlık harcamalarına ayırmıştır. İstatistiklere göre Gana'da tahminî ortalama yaşam süresi 2012'de 61.45 yıldır. Doğan her bin çocuktan 47.26'sı hayatını kaybetmekteyken anne ölüm oranı ise %0,35'tir. Ülkede kırsal kesimde yaşayan insanların %74'ü, kentlerde yaşayan halkın da %90'ı temiz içme suyuna erişebilmektedir. Sağlık hizmetlerine erişebilen kesim şehirlerde %18, kırsal bölgelerde ise %7'dir. Gana, sağlık hizmetlerine erişebilme hususunda halkına yeterli hizmetleri sunmamaktadır. Hastanelerde kişi başına düşen yatak sayısı binde ona yakındır.

Çağımızın en önemli hastalığı sayılabilecek AIDS'in yetişkinlerde görülme oranı %1,8'dir ve bu orana 260.000 kişi tekabül etmektedir. 2009'da Gana'da AIDS' ten ölenlerin sayısı 18.000'dir. Sağlık hizmetlerinin yetersizliği nedeniyle Gana hükümeti çeşitli projeler üretmiştir. Bu projelerin başında halktaki beslenme yetersizliğine karşı mücadele ön sırada yer almaktadır.

Diğer projeler arasında acil servis hizmetlerinin geliştirilmesi, özel sektörün sağlık hizmetlerine katılımın kolaylaştırılması, sağlık sigortası programlarının yaygınlaştırılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi, sağlık hizmetlerine dair yasa ve yönetmeliklerin değiştirilmesi, sağlık hizmetlerinin kırsal kesimlere ulaştırılması, bulaşıcı hastalıklarla ve hastalıkların tedavisinde ilkel geleneksel yöntemlerle mücadele edilmesi yer almaktadır.

Avrupa Komisyonu Ocak 2012’de Gana’da anne ölümlerinin azaltılması için Gana’ya 52 milyon Avro bağışlamıştır.

A. Kadın

Gana’da kadınlar, birçok Afrika ülkesinde olduğu gibi göz önünde olmamakla birlikte çözüm amacıyla üzerinde çalışmalar yapılan çeşitli sorunlara sahiptir. % 80’i tarım işlerinde çalışan kadınların hakları genellikle kuzey bölgelerinde daha geri durumdadır. Zira kuzey bölgelerinde ataeril yapı daha güçlü olduğundan miras ve halefiyet erkekler üzerinden devam etmektedir. Geleneklere göre kadınlar mülkiyet hakkına sahip olamamakla birlikte hayvanlar üzerinde de mülkiyet kuramamaları nedeniyle ekonomik şartlarını geliştirememişlerdir. Kadınlar kocalarına ekonomik yönden bağlı kalmak zorundadırlar.

Her ne kadar kadınlar üzerinde psikolojik ve fiziksel sorunlara yol açsa da, kadınların sünnet edilmesi geleneği günümüzde birçok kabile tarafından devam ettirilmektedir. Kadınlar aile içinde söz sahibi olamayıp, aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Bunun yanında buldukları etnik gruplar içerisinde de kabileye dair konularda görüş sahibi olamamaktadırlar. Kadınların bu sorunlarının çözülmesi yolunda hükümetin yanı sıra uluslararası bir örgüt olan Afrika Girişimi önemli çalışmalarda bulunmaktadır.

Bu çalışmaların başında; kabile liderleriyle görüşülüp kadınların topluluk içindeki durumlarının iyileştirilmesi, kadınların aile planlamasına yöneltilip AIDS gibi hastalıklardan korunması, kadınların haklarını geliştirmeye yönelik örgütlerin inisiyatif almasının sağlanması, eğitimin yaygınlaştırılıp halka kadınların hakları konusunda bilgi verilmesi, kadınların kendi haklarını savunması yönünde bilinçlendirilmeleri, kadınlara yeni iş imkânları sağlanması ve kadınlara arazi mülkiyeti sağlayacak kanunların çıkartılmasının sağlanması gelmektedir.

A. Kültür-Sanat-Toplum

Birçok etnik grubun yaşadığı Gana, aile ve kabile-klan bağlarına oldukça önem verilen bir ülkedir. Her kabilenin kendisine has kültürü, sanatı ve hayat anlayışı vardır. Örneğin, Gana’nın en büyük kabilesi Akan, kabile şefliğinin anneden çocuğa geçtiği anaeril bir kabileyken kuzeydeki kabileler daha çok ataeril kabilelerdir. Akan kabilesi, zenginliğiyle, liderlerinin şatafatıyla meşhur bir kabiledir. Kabile üyelerinin el işi eserleri, oyuncak bebek ve Kente elbisesi gibi ürünleri dünya çapında bilinen sanatsal ürünlerdir. Gana’da tabut ve kefen yapımı da sanatsal bir faaliyettir. Bu sanat alanında Kane Kwei Aşşap Atölyesi ve Eric Adjetey tasarımlarıyla dünyaca bilinmektedirler.

Müzik alanında Gana çok renklidir, zira her kabilenin kendine özgü bir müziği ve müzik yapma tarzı vardır. En çok bilenen tür, Kofi Ghanaba tarafından icra edilen Afro-Jazz ve “highlife” olarak nitelendirilen seküler müzik türüdür. Son dönemde bu tür, gençler tarafından “hiplife” olarak nitelendirilen ve sanatçı Rhian Benson önderliğinde gelişen müzik türüdür.

Gana dansları da Gana müziği gibi çok çeşitlidir. Cenazeler, düğünler, kutlamalar, hikâye anlatımı, dua ve ibadet için ayrı ayrı dans türleri mevcuttur. Bu dansların başlıcaları adowa, kpanlogo (azonto), klama ve bamaya’dır. Sanat kollarının geliştirilmesi için ülkenin en köklü üniversitesi the University of Ghana çalışmalar yapmaktadır. Hükümet de bu çalışmalara her yıl PANAFEST (Pan-African Festival) adı verilen ve Ganalı sanatçıları Afrikalı diğer sanatçılarla biraraya getiren festivalle destek vermektedir.

Gana’da çok az sayıda yerel dilde yazılmış eser vardır. Buna rağmen sözlü edebiyat önemli bir yere sahiptir. Zira kabile şeflerini öven, halk masallarının miras kalmasını sağlayan sözlü edebiyattır ve Gana’da sözlü edebiyat halk katında büyük bir ilgiyle karşılanmaktadır. İngilizce yazılan edebî eserlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ayi Kwei Armah, Efua Sutherland ve Ama Ata Aidoo İngilizce eserleriyle dünyada tanınır hâle gelmişlerdir.

Aile kurumu, geleneksel önemini bugün de korumaktadır ve birçok insan için kimlik belirleyici, sadakatin yöneldiği ve kendisine karşı sorumluluk duyulan bir olgudur. Gana’da bireyler aileleriyle birer kimlik sahibi olurlar. Özellikle Akan kabilesine mensup insanlar için ailenin ve dolayısıyla annenin yeri oldukça muhtemeldir. Gana halkı, ailesiyle onur, şeref ve ün kazanır ve kaybeder. Bunu bilen Ganalılar, ailelerini güç durumlara sokmamak için insanlarla ilişkilerine ve düzenli yaşamaya ehemmiyet verirler.

Gana toplumu, bilim adamları tarafından hiyerarşik bir toplum olarak nitelendirilirler. Yaşlılara, makam sahiplerine büyük bir hürmet beslenir. Özellikle yaşlılar, adeta akıl adam muamelesi görmektedirler. Yapılacak işlerde, yaşlılara, kıdemli insanlara fikirleri sorulur ve buna göre işler ifa edilir.

Gana toplumunda birçok geleneksel selamlaşma çeşidi bulunmaktadır. Yabancılarla el sıkışılarak ve güler yüzlü bir şekilde selamlaşılır. Ganalılar ise kendi aralarında sağ elleriyle tokalaşırlar ve sonra ellerini bükerek orta parmaklarını karşılıklı olarak dokundururlar. Hıristiyanlar, karşı cinsleriyle el sıkışırken, Müslümanlar bu hususta biraz daha çekingen kalmaktadırlar. Hitap konusunda ise, Ganalılara akademik, meslekî unvanlarıyla ve soyadlarıyla hitap etmek gerekmektedir. 30 yaşını geçmiş erkeklere saygının bir ifadesi olarak “pah-pah”, aynı seviyedeki bayanlara da “mah-mee” şeklinde hitap edilmesi gerekirken, 50 yaş üstü herkes için “nah-nah” şeklinde hitap etmek gerekmektedir.

Gana’da birisine sol elle hediye vermek büyük bir ayıp sayılır ve kimi zaman da oldukça pahalı bir hediye almak kendisine hediye alınan şahsın değerini düşürmek olarak yorumlanır.

Gana'da davetlere icap etmek önemlidir. Yemek davetlerinde ve genel olarak Ganalılar, konuklarının giyim kuşamına oldukça dikkat ederler. Yemekler ortak kaplarda servis edilir ve evdeki en yaşlı erkek yemeğine başlayana kadar yemeğe başlanmaz. Yemekler genelde elle yenilir ama yemek yerken sol elin kullanılması hoş görülmez. Ganalılar şaka yapmaktan, fıkralar anlatmaktan ve samimi oldukları insanları esprilerle kızdırmaktan oldukça hoşlanırlar.

A. Turizm

Gana'daki idari bölgeler ve bu bölgelerdeki turistik alanlar şöyledir: Büyük Akra Bölgesi'nde; Gana Ulusal Müzesi, Sanat Merkezi ve El Sanatları Çarşısı, Kwame Nkrumah Anıtparkı, Eski Akra, Makola pazarı gibi açık pazarlar, kakao ve diğer üretimlerin olduğu sanayi bölgesi Tema, La Pleasure Plajı, Su sporları ve balık avının yapıldığı Ada plajı, Shai Tepeleri, Kültürel faaliyetlerin yapıldığı Milli Tiyatro, Afrika Müzik ve Sanat Akademisi.

Merkez Bölgesi'nde; Cape Coast'un 30 km kuzeyindeki Kakum Milli Parkı, Cape Coast Kalesi ve Cape Coast'taki Batı Afrika Tarihi Müzesi, Sahranın güneyinde Avrupa standartlarındaki ilk yapı olan Elmina Kalesi, Brenu Akyinim Plajı, Elmina'daki Coconut Grove Resort, Assin Manso Köle Pazarı, Anomabo Beach Resort, Gomoa Fetteh'teki plajlar.

Batı Bölgesi'nde; Nzulezo'da suyun üstünde inşa edilmiş çubuk evler, Takoradi'den 130 km uzaklıktaki Ankasa Doğal Rezervi, Busua Beach Resort.

Ashanti Bölgesi'nde; Kumasi Kültür Merkezi, Okomfo Anokye Sword Site, Adum Askerî Müzesi, Manhyia Sarayı Müzesi, Pankronu, Ahwiaa, Ntonso, Adanwomase ve Bonwire'deki Kente Köyleri, Ejisu Besease Türbesi, Bobiru Kelebek Cenneti, Bosomtwi Gölü.

Doğu Bölgesi'nde; Aburi Botanik Bahçesi, Mampong ve Akuapem'deki Tetteh Quarshie'nin kakao tarlası, Huhunya'daki Boti Şelalesi, Bunso Arboretum, Kwahu Dağlarının Zirvesi, Volta Gölü ve Dodi Adası.

Volta Bölgesi'nde; Hohoe'deki Tafi Atome Maymun Cenneti, Gana'nın en yüksek dağı olan Afadjo Dağı, Liate Wote, Wli Şelalesi, Ho'daki Gemi Dağı, Xavi Kuş Cenneti, Sogakope'deki SPA Merkezi.

Brong Ahafo Bölgesi'nde; Boabeng fiema Maymun Cenneti, Kintampo Şelalesi, Fuller Şelalesi, Tano Boase Korusu.

Kuzey Bölgesi'nde; Mole Ulusal Parkı, Larabanga Cami, Gizemli Kaya, Makango Plajı, Nalerigu Koruma Duvarı, Daboya Kültür Köyü.

Yukarı Doğu Bölgesi'nde; Paga Timsah Göleti, Nania Köle Pazarı, Tango-Tezug Tapınakları, Sirigu Sanat ve Çömlekçilik Köyü, Widnaba Kültür Merkezi, Bolga.

Yukarı Batı Bölgesi'nde; Wechiau Hippo Tapınağı, Gwollu Köle Seddi, Nakore Seddi, Wuling Kayaları, Dahile ve Hamile Mağaraları.

Gana'daki önemli etkinlikler ve festivaller ise şunlardır:

Adae Kese Festivali: Büyük Ashanti festivali, Ashante Krallığının başarılarını her 5 yılda bir kutlandığı bir festivaldir.

Akwasidae Festivali: Ashantehene'e yemin vaadi. Her kırk günde bir veya her altıncı pazartesi kutlanır.

Aboakyer Festivali: (Canlı Ahtapot Avı) Winneba halkı tarafından Mayıs ayının ilk cumartesi günü kutlanmaktadır.

Bakatue Festivali: Su karnavalı biçiminde kutlanan balıkçılık sezonu, Temmuz ayının ilk Salı günü bu festivalle kutlanır.

Asafo Tufiam Festivali: Savaş festivali niteliğindeki bu festival Temmuz ayının ilk Perşembe günü kutlanır.

Homowo Festivali: Hasat festivali, Ağustos ve Eylül ayları arasında kutlanır.

Fetu Afahye Festivali: Devleti arındırmak için yapılan bir festivaldir. Eylül ayının ilk cumartesi günü kutlanır.

Odwira Festivali: Devletin arınması, gelişmesi amacıyla yapılan ve kabile envanteri çıkarmak için şefleri ve insanları biraraya getiren festivalidir. Eylül ve Ekim ayları arasında kutlanır.

Kundum Festivali: Ekim aylarında Nzema'lar tarafından kutlanır.

Fiok Festivali: Köle direnişçi Babatu'nun zaferini kutlama törenidir. Aralık ayında savaş dansları yapılarak kutlanır.

Yamaç Paraşütü Etkinliği: Bu etkinlik Nisan aylarında gerçekleştirilir.

Kurtuluş Günü Etkinliği: Diaspora'daki Afrikalıların dayanışması amacıyla ve geçmiş yıllarda verilen özgürlük mücadelesi anısına Temmuz ve Ağustos aylarında düzenlenen bir etkinliktir.

Panafest (Pan-Afrika Sanat Festivali): Afrika kıtasının gelişmesine yönelik düzenlenen ve Pan-Afrikanizm ilkelerine adanmış bir kültürel etkinliktir. Temmuz ve Ağustos aylarında yapılır.

A. Spor

Gana'da da hemen bütün Afrika ülkelerinde olduğu gibi futbol en yaygın spordur. 2010'da yapılan Dünya Kupası turnuvasında Gana Millî Futbol Takımı büyük başarı elde ederek çeyrek finale kadar yükseldiyse de bazı talihsizlikler nedeniyle daha ileriki aşamalar geçmeyi başaramamıştır. Gana, Kamerun ve Senegal'den sonra Dünya Kupalarına katılan üçüncü Afrika ülkesi idi.

Futbolun yanında iyi boksörler de yetiştiren Gana'nın, Azumah Nelson, Nana Yaw Konadu, Ike Quartey ve Joshua Clottey gibi üç kez dünya şampiyonu olmayı başarmış boksörleri vardır.